

FULFILLING OUR OBLIGATION OF זכירת יציאת מצרים

אמת ויציב are the opening words for the ברכה that follows קריאת שמע. It does not open with the words ברוך אתה because it is a ברכה הסמוכה להברתה (connected to an earlier ברכה). In this case, it is connected to the two ברכות that precede קריאת שמע. We learned that the word אמת represents the point at which we begin our fulfillment of סמיכת גאולה לתפלה. It also serves a second purpose -through its words we can fulfill our obligation of זכירת יציאת מצרים. This leads to a question: do both the פרשה of ויאמר and the ברכה of אמת ויציב serve the same purpose? Is it possible that our התפילות סדר represent an effort by חז"ל to combine two ancient practices; one in which the מצוה of זכירת יציאת מצרים was fulfilled by reciting the פרשה of ויאמר and a second in which the obligation was fulfilled by reciting אמת ויציב. Perhaps the following will provide us some insight:

תוספתא מסכת ברכות פר' ב' הלכה א'—הקורא את שמע צריך להזכיר יציאת מצרים באמת ויציב; רבי אומר צריך להזכיר בה מלכות; אחרים אומרים צריך להזכיר בה מכת בכורים וקריעת ים סוף. חסדי דוד¹—פירוש: אף על פי שכבר קרא את שמע, מכל מקום מחויב להזכיר יציאת מצרים עוד הפעם בברכה שלאחר קריאת שמע כדי שיסמוך גאולה לתפלה. ורבי אומר שצריך להזכיר בה מלכות כי עיקר יציאת מצרים היה כדי לקבל עליו עול מלכותו וכדכתיב אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים; ואחרים סוברים כי אתחלתא דגאולה היתה במכת בכורות, והשלמת הגאולה היתה בקריעת ים סוף לכן צריך להזכיר גם אותם.

The תוספתא in its simplest meaning describes a practice in which a person fulfills his obligation of זכירת יציאת מצרים by reciting אמת ויציב and not the פרשה of ויאמר. The חסדי דוד is uncomfortable with that interpretation because it contradicts the Halachic practice of his time (and our time) which is to fulfill the obligation of זכירת יציאת מצרים by reciting the פרשה of ויאמר. The interpretation of this תוספתא by the חסדי דוד is an example of the phenomena described by Professor Joseph Heinemann as: "These writers can only see the prayers as they are mirrored in the legal norms of the Halacha, and either close their eyes to instances which deviate from the norms or try somehow to harmonize the two." It appears that the חסדי דוד does not want to admit that there may have been a time when it was the custom not to recite the פרשה of ויאמר and that there may have been divergent liturgical practices which חז"ל brought into a uniform practice, the סידור.

1. A commentary on the תוספתא.

Instead the **תוספתא** attempts to reconcile the **חסדי דוד** with our practice to fulfill the obligation of **זכירת יציאת מצרים** by reciting both the **פרשה** of **ויאמר** and the **ברכה** of **אמת ויציב**.

The possibility that the **ברכה** of **אמת ויציב** represents the vehicle by which we can fulfill our obligation of **זכירת יציאת מצרים** can also be seen by the following:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב' עמ' א' – אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב: כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית – לא יצא ידי חובתו, שנאמר: (תהלים צ"ב) להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות.

This **גמרא** is interpreted by the **כלבו** as having nothing to do with **זכירת יציאת מצרים**:

ספר כלבו סימן י ד"ה וכל מי – וכל מי שלא אמר אמת ויציב בשחרית ואמת ואמונה בלילה לא יצא שנאמר (תהלים צב, ג) להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות; פירוש, בברכת אמת ויציב מספר ומאריך בחסדיו של הקב"ה אבל בלילה יש להגיד אמונתך. ולפיכך אומרים אמת ואמונה ערבית כמו שכתוב ואמונתך בלילות. ואמרו רבותינו ז"ל וכי אי זו אמונה יש כאן? לפי שאדם נפשו כואבת עליו בלילה מטורח המלאכה שעשה ביום וכשישן בלילה נשמתו עולה לרקיע ואינה רוצה לשוב בבקר, ואומר לה הקב"ה שובי אל גויתך שאיני רוצה לאבד אמונתי כנגדו, שהוא האמין בי שהפקיד אותך בידי כי אמר בידך אפקיד רוחי, ועושה הקב"ה אמונה ומחזירה אליו, ובבקר עושה לו נס ומחדש כחו ואינו מרגיש מכל מה שטרח אתמול וזהו בבקר חסדך, ואמר (איכה ג, כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך.

The explanation of the **כלבו** is not without difficulties. He totally ignores the fact that the main theme of **אמת ואמונה** and **אמת ויציב** are **יציאת מצרים**. Instead he focuses on the fact that we deposit our tired bodies with the **עולם של רבנו** each night and then wake up refreshed. The **כלבו** further ignores the fact that the **פסוק** that he quotes: (איכה ג, כג) **חדשים לבקרים רבה אמונתך** and his explanation of it were the basis to recite the **ברכה** of **זכירת יציאת מצרים**. A different approach is taken by **תוספות**, who provides alternate explanations for this **גמרא** including an explanation that the **גמרא** is concerned with **זכירת יציאת מצרים**:

ברכות דף יב' עמ' א' – להגיד בבקר חסדך – חסד שהקדוש ב"ה עשה לנו במצרים. ואמונתך פי' מדבר על העתיד שאנו מצפים שישמור הבטחתו ואמונתו ויגאלנו מיד המלכים. ובסוף ברכה חוזר לגאולה דפרעה כדי לסמוך לגאול ישראל. אי נמי, על דעת המדרש (רבה איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך, שאדם מאמין ומפקיד רוחו בידו ומחזירה בלא יגיעה.

The first explanation of **תוספות** reflects the explanation we discussed last week as to why the words **אני ה' אלקיכם** are repeated twice in the last **פסוק** of **ויאמר פרשת**. By doing so, **פרשת ויאמר** mirrors **אמת ויציב** provides us with an additional basis to argue that **אמת ויציב** mirrors **פרשת ויאמר**.

TRANSLATION OF SOURCES

'ה הלכה א' -תוספתא מסכת ברכות פר' ב' הלכה א'-He who reads Shema must mention the Exodus from Egypt in the Bracha of Emes V'Yatziv; Rebbe says: one has to mention G-d's hegemony in the Bracha of Emes V'Yatziv; Acharim (Rabbi Mayer) says: one has to mention the plague of the slaying of the first born and the splitting of the Red Sea in the Bracha of Emes V'Yatziv. **חסדי דוד** -This means-although one has already read Shema , it is still necessary to mention again the Exodus from Egypt in the Bracha that follows Kriyat Shema in order to juxtapose the Redemption before Shmona Esrei. Rebbe says that it is necessary to mention G-d's hegemony because the main reason that G-d took the Jews out of Egypt was in order for the Jews to accept G-d's hegemony over them as it is written: that I rescued you from Egypt in order to be G-d for you. Acherim says: that the beginning of the redemption was when G-d smote Egypt with the plague of the death of the First Born while the end of the redemption occurred at the Splitting of the Sea. As a result it is necessary to mention those two events as well.

'א עמ' א' -תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב' עמ' א'-Rabbah son of Chinana said in the name of Rav: Anyone who does not recite Emes V'Yatziv in Schacharit and Emes V'Emunah in Maariv has not fulfilled his obligation as it is written: (Psalms 92): L'Hagid BaBoker Chasdecha V'Emunascha Ba'Lailot.

מי ספר כלבו סימן י ד"ה וכל מי - Anyone who does not recite Emes V'Yatziv in Schacharit and Emes V'Emunah in Maariv has not fulfilled his obligation as it is written: (Psalms 92): L'Hagid BaBoker Chasdecha V'Emunascha Ba'Lailot; this means that in the Bracha Emes V'Yatziv one must relate at length the kindnesses of G-d but at night one must recite words of faith. As a result, one recites Emes V'Emunah in Maariv as the verse says: V'Emunascha Ba'Lailot. Our Sages said: what kind of words of faith do we recite? A person's soul aches by the time night comes around as a result of the work that he performs during the day. When he sleeps at night, his soul rises to the heavens and does not want to return to the body in the morning. G-d then tells the soul that it has to return to the body because G-d does not want to lose the faith of that person. That person believed that he had deposited his soul with G-d for safekeeping as it is written: Bi'Yadcha Afkid Roochi. G-d rewards that faith by returning the soul to the body. In the morning G-d performs a miracle that the person's strength is renewed and he forgets how tired his body was yesterday. That is the meaning of the words: Ba'Boker Chasdecha, as it is written (Eicha 3, 23) Chadashim La'Bikarim Rabbah Emunasecha.

א' -להגיד בבקר חסדך -תוספות ברכות דף יב' עמ' א'-The kindness that G-d performed for us in Egypt. The meaning of the word Emunascha-it refers to the future that we anticipate

when G-d will keep his promise and faith and will rescue us from the kings of the world. At the end of the Bracha of Emes V'Yatziv, we return to the theme of the redemption from Egypt in order to juxtapose this theme near the Bracha of Ga'Al Yisroel. An alternate explanation: in accordance with the Midrash: Chadashim La'Bikarim Rabbah Emunasecha-a person has faith, entrusts his soul in G-d's hands and G-d returns the soul in a refreshed state.

SUPPLEMENT

THE פסוקים לרבנים WITHIN RABBINIC LITERATURE

It is interesting to note the many ways that the פסוקים לרבנים רבה אמונתך: פסוק is interpreted in Rabbinic literature:

1. To explain the words: מודה אני רבה אמונתך:

משנה ברורה סימן א סעיף א ס"ק ח-

בזריזות-לאו דוקא אלא ישהה מעט, ולא יעמוד פתאום כי זה מזיק לגוף (גיטין דף ע'). טוב לומר תיכף בקומו מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך. ותיבת בחמלה יהיה באתנחתא ורבה אמונתך בלי הפסק והוא מן הכתוב חדשים לבקרים וגו' שהקב"ה מקיים אמונתו להחזיר נשמות המופקדים בבוקר. וא"צ לזה נטילת ידיים, ואף אם ידיו מטונפות, כי אין מזכיר בזה הנוסח, לא שם ולא כינוי. ומ"מ ללמוד נראה דאסור קודם שנטל ידיו, ובלא"ה אסור קודם ברכת התורה ועיין לעיל סוף סק"ב (מ"ב א ב):

2. As the reason for נטילת ידיים:

משנה ברורה סימן ד סעיף א ס"ק א

ירחץ ידיו וכו'- יש ע"ז שני טעמים הרא"ש כתב לפי שידיים של אדם עסקניות הן וא"א שלא יגע בבשר המטונף בלילה לזה תקנו חז"ל ברכה על הנטילה לק"ש ולתפלה; והרשב"א כתב לפי שבשחר אחר השינה אנו נעשים כבריה חדשה דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך צריכין אנו להודות לו יתברך שבראנו לכבודו לשרתו ולברך שמו. ועל דבר זה תקנו בשחר כל אותן הברכות שאנו מברכין בכל בוקר לכן גם דבר זה תקנו בשחר להתקדש בקדושתו וליטול ידיו מן הכלי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו. ולהלכה אנו תופסים כשני הטעמים לחומרא לענין נטילה וכדלקמן בזה הסימן. (שו"ע או"ח ד יג) ואם לא בירך ענט"י קודם התפלה שוב לא יברך אחר התפלה לכו"ע [ח"א]:

3. As the reason to recite: אהבה רבה in the morning and אהבת עולם in the evening:

משנה ברורה סימן ס סעיף א ס"ק ב

וכן נוהגין-היינו בבקר אבל בערב נוהגין לומר אהבת עולם והטעם שנהגו לומר בבוקר אהבה רבה משום דכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך. וכל זה לכתחלה אבל בדיעבד אף אם אמר כל הנוסח של אהבת עולם בבוקר יצא ידי חובתו:

4. As the reason to recite **אמת ואמונה**:

אוצר דינים-אמת ואמונה

היא ברכה ראשונה שלאחר ק"ש של ערבית (ברכות דף י"ב), ואינה פותחת בברוך דהוי סמוכה לחברתה דק"ש לא הוי הפסק, גם מחוברת לק"ש בחזרת הש"ץ "ה' אלהיכם אמת". ואומרים אותה בערבית, ע"ד שכתוב להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות (תהלים צ"ב ג'). לפי שאדם נפשו כאבה עליו בלילה, וכשישן תעלה נשמתו לרקיע ואינה רוצה לשוב עוד בקרבו. אמר לה הקב"ה שובי למקומך בתוך האדם שהוא האמין בי והפקיד אותך בידי שנאמר כי בידך אפקיד רוחי (תהלים ל"ח ו'), וע"ז נאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג' כ"ג) וכו' (סדור רש"י סי' תכ"ז). והיא ע"ד תפלתו של משה רבינו שנאמר בו ויהי ידיו אמונה עד בא השמש (תניא סי' ט').

5. To explain the phrase: **יוצר אור** of **ברכה** that we recite in the **יוצר משרתים**:

מסכת חגיגה דף יד' עמ' א'

אמר ליה שמואל לחי"א בר רב בר אריא תא אימא לך מילתא מהני מילי מעליותא דהוה אמר אבוך כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור ואמרי שירה ובטלי שנאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דר' שמואל בר נחמני דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד שנאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם.

טור אורה היים סימן נט'

יוצר משרתים ואשר משרתיו וכו' תקנו לומר כך משום הא דאיתא בפרק אין דורשין כל יומא איברו מלאכי השרת מנהר דינור שנאמר חדשים לבקרים והכי פירושו יוצר משרתים אותם המתחדשים בכל יום ואשר משרתיו מעולם כגון מיכאל וגבריאל כולם עומדים לפניו:

6. To explain the **פסוק**: **להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות**:

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א ד"ה באותה שעה באותה שעה ירדו שלש כתות של מלאכי השרת ובידיהם כנורות ונבלים וכל כלי שיר והיו אומרים שירה עמו שנאמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו' להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות (תהלים צ"ב ג') להגיד בבקר חסדך זה העולם הבא שנמשל כבקרים שנאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך (איכה ג' כ"ג). ואמונתך בלילות זה העולם הזה שנמשל בלילות שנאמר משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל (ישעיה כ"א י"א):